

JÁRVÁNYOS MEGBETEGEDÉS MINT ÜZEMI BALESET A MÚLT SZÁZAD ELEJÉN

BÓDINÉ BELIZNAI KINGA

Az MTA-ELTE Jogtörténeti
Kutatócsoport blogja

A SZERZŐ:

BÓDINÉ DR. BELIZNAI KINGA
AZ ELTE MAGYAR ÁLLAM- ÉS
JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKÉNEK
EGYETEMI DOCENSE
BELIZNAI.KINGA@AJK.ELTE.HU

2020. november 25.

Kolera és balesetbiztosítás

1910-ben Poroszországban egy kolerában elhunyt tutajos hozzátartozói járadékért folyamodtak az illetékes szakszövetkezeti balesetbiztosító intézethez (*Berufsgenossenschaft*), majd a választott bírósághoz, azonban kérelmüket elutasították. Ám az ügy ezzel nem zárult le, mivel az aktát megvizsgálta a Birodalmi Biztosítási Hivatal (*Reichsversicherungsamt*) is, és úgy határozott, hogy az elhunyt családját megilleti a járadék. Döntését azzal indokolta, hogy alaposan feltételezhető, hogy a tutajos Bromberg (ma Bydgoszcz) környékén, egy tutajon a fertőzött vízzel való érintkezés folytán betegedett meg kolerában, és „a kórokozó anyagoknak a tutajos testébe való egyszeri felvétele elegendő volt” a halálos betegség kialakulásához.¹

A *Reichsversicherungsamt* arra a megállapításra jutott, hogy „a károsító eset” üzemi balesetnek tekintendő, mivel pontosan behatárolható időpontban történt. Ugyanis, amíg a tutajos a vízben tartózkodik, addig tulajdonképpen „az üzemben” van, ahol a munkavégzés helyére, „az ő üzemére” jellemző veszélyekkel kell szembe néznie, sőt „ilyen körülmények között akkor sem válik ki az üzemből, ha testi szükségleteinek kielégítésére törekszik”. Ha pedig kártalanítási kötelezettséggel járó üzemi balesetről van szó, akkor az illetékes szakszövetkezeti balesetbiztosító intézet köteles az elhunyt családtagjainak járadékot fizetni.²

Az üzemi baleset fogalomkörének kiterjesztése

Néhány évvel később a *Reichsversicherungsamt* az üzemi baleset fogalomkörét lényegesen kiterjesztette, amikor üzemi veszélynek minősítette, ha a munkavállalót olyan helyre küldik dolgozni, ahol járványos betegségek dúlnak. Egy szerelőmunkást munkaadója Algírba küldött, ahol a férfi maláriában megbetegedett, és meghalt. A braunschweigi *Obersicherungsamt* az elhunyt munkás családjának járadék iránti folyamodványát elutasította. A *Reichsversicherungsamt* ezzel szemben kimondta a járadékigény jogosságát, és ítéletének indoklásában

kiemelte, hogy a baleset üzemi jellegének megállapításához elegendő az a tény, hogy az üzem elhelyezkedéséből adódóan az ott foglalkoztatott munkavállalónak folyamatosan maláriás környezetben kellett tartózkodnia. Vitathatatlan tehát a közvetlen kapcsolat üzem és baleset között, ami a baleset üzemi jellegének meghatározásához szükséges. Nem lényeges, hogy a maláriát okozó csípés munkaidőben vagy azon kívül érte-e a munkást, hiszen az adott viszonyok között a malária olyan üzemi veszélyt jelentett, aminek a munkavállaló nemcsak a munkaidő alatt, hanem algériai tartózkodásának egész ideje alatt ki volt téve.³

1912 nyarán több, a munkásvédelmet szolgáló szociálpolitikai rendelkezésről döntött az osztrák parlament. A tengeri hajósok és halászok betegségyezéséről és balesetbiztosításáról szóló törvényjavaslat értelmében a tengeri úton szerzett kolera, pestis, sárgaláz és beri-beri megbetegedés ipari betegségnek minősült, és üzemi balesetnek kellett tekinteni.⁴

Érdemes megjegyezni, hogy bár Magyarországon 1907-ben átfogó szabályozás született az ipari és kereskedelmi alkalmazottak betegség- és balesetbiztosításáról, annak rendelkezései a tengeri hajózásnál és a tengeri

halászatnál alkalmazottakra nem terjedtek ki.⁵

Ezzel szemben Franciaországban már az 1905. december 29-én kiadott törvény (*Loi du 29 décembre 1905 sur la Caisse de Prévoyance des Marins français*) bevonta a balesetbiztosításba a tengerészek azon megbetegedéseit, amelyeket valamilyen összefüggésbe lehetett hozni hivatásukkal.⁶

1916-ban Bécsben az Osztrák Vasutak Választott Bírósága (*Schiedsgericht der österreichischen Eisenbahnen*) egy mozdonyvezető esetében mondta ki, hogy a kolera üzemi baleset. A mozdonyvezető ugyanis egy vasúti balesetben súlyosan megsérült, kórházba került,

ahol kiderült, hogy megbetegedett kolerában, és sérülése súlyosbította a kolerafertőzés tüneteit „az elszennvedett chok következtében”.⁷

A magyar szabályozás

Hasonló a korabeli magyar szabályozás is. Budapesten az újpesti járványkórház több ápolónője „a kolerás betegekkel való hivatásszerű érintkezés folytán” megbetegedett, és egyikük ennek következtében 1911. szeptember 13-án meghalt.⁸ Az Országos Munkásbetegsegélyező és Balesetbiztosító Pénztár az esetet üzemi balesetnek minősítette, és javaslatot tett az igazgatóságnak a hozzátartozók megfelelő kártalanítására arra hivatkozással, hogy az

ápolónő megbetegedésének oka a kórházi szolgálattal járó fertőző betegek ápolása, hiszen „az ily megbetegedés a kórházi alkalmazottak hivatásos munkájának következménye”. Az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztosításáról szóló 1907. évi XIX. tc. 3. § értelmében balesetbiztosítási kötelezettség alá estek - nemre, korra, valamint a bér vagy a fizetés nagyságára tekintet nélkül - mindazok, akik a törvényben meghatározott vállalatoknál, üzemeknél akár állandó, akár ideiglenes (kisegítő, illetve átmeneti) alkalmazásban álltak. A 3. § 23. pontja ide sorolta a „betegápoló intézeteket” is, azaz a kórházban alkalmazottak ugyancsak a törvény hatálya

alá tartoztak. Ennek figyelembe vételével jutott tehát a pénztár arra az álláspontra, hogy a törvény 69. §-a alapján kártalanítási igénynek van helye.

Hivatkozások:

- ¹ Kolera mint üzemi baleset. Munkásügyi Szemle, 1910. 22. sz. 726. p.
- ² Kolera mint üzemi baleset. Jogtudományi Közlöny, 1910. 49. sz. 432. p.
- ³ Járványos betegség veszélye, mint üzemi baleset. Munkásügyi Szemle, 1915. 12. sz. 297. p.
- ⁴ Munkásbiztosítás. Az ausztriai balesetbiztosítás 25 éve. Munkásügyi Szemle, 1915. 19-20. sz. 465. p.
- ⁵ Indokolás „az ipari, gyári és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztosításáról” szóló törvényjavaslathoz. Képviselőházi irományok, 1910. IX. kötet, Irományszám 1906-186. 161. p.
- ⁶ Deléarde, D.: Loi du 29 décembre 1905 sur la Caisse de Prévoyance des Marins français. Paris, 1906. Bureaux du Recueil spécial des accidents du travail, 3. p. gallica.bnf.fr 2020. 11. 24.
- ⁷ Kolera mint üzemi baleseti következmény. Munkásügyi Szemle, 1917. 1-2. sz. 47. p.
- ⁸ Kórházi ápolónő halálos üzemi balesete. Munkásügyi Szemle, 1912. 7. sz. 231. p.

Képek elérhetősége:

1. oldal: A Reichsversicherungsamt pecsétje <https://images.app.goo.gl/TkYrgKTnEHM1xDvHA> 2020.11. 24.
2. oldal: A Reichsversicherungsamt épülete Berlinben <https://images.app.goo.gl/42soHPvXQJHoE9V49> 2020. 11. 24.

A blog az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport kiadványa.

Kiadás helye: Budapest

Felelős kiadó: Mezey Barna

Szerkesztők: Beke-Martos Judit és

Képešs Imre

Kapcsolat: jog.tortenet@icloud.com

A cikkekben feltüntetett állítások a szerző saját véleményét képezik.

A blogon megjelent művek utánközlése csak a szerző és a szerkesztőbizottság engedélyével lehetséges. Ennek megszegése jogi felelősségrevonást eredményez.

Erre, a blogon megjelent írásra a következőképp lehet hivatkozni:

Bódiné Beliznai Kinga: Járványos megbetegedés mint üzemi baleset a múlt század elején In: **JOG.történet**. Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport blogja. 2020. november 25. mtajogtortenet.elte.hu/blog/beliznai-kinga-jarvanyos-megbetegedes